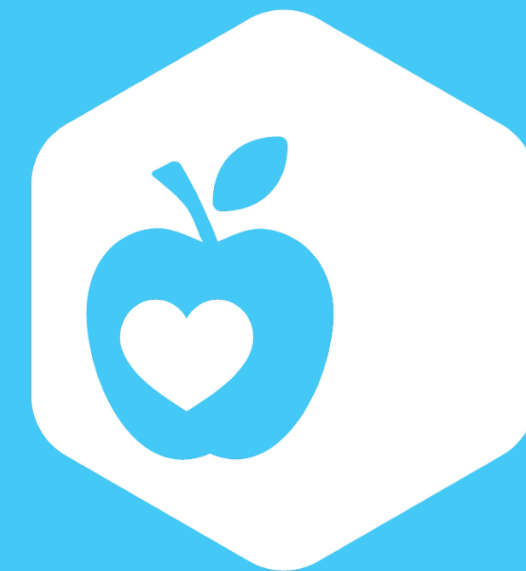

howest
hogeschool

 howest / TOEGEPASTE GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN

Gezond lichaam 2

Lector

Mevr. Nele Huys

Te bereiken voor vragen:

- Voor, tijdens of na de les
  - Via e-mail: nele.huys@howest.be
  - **2 monitoraten:**
    - Dinsdag 21/04 13u30-16u
    - Maandag 11/05 13u-16u
- Zie LEHO kalender

Leerresultaten en leerdoelstellingen

LR1

Analyseren

- De student kent de bouw en werking van het endocrien systeem (W)
- De student kent de structuur en de werking van het gastro-intestinaal stelsel (W)
- De student kent de bouw en werking van de geslachtsorganen (W)
- De student kent de bouw en werking van de nieren en urinewegen (W)

Leerresultaten en leerdoelstellingen

LR1

Analyseren

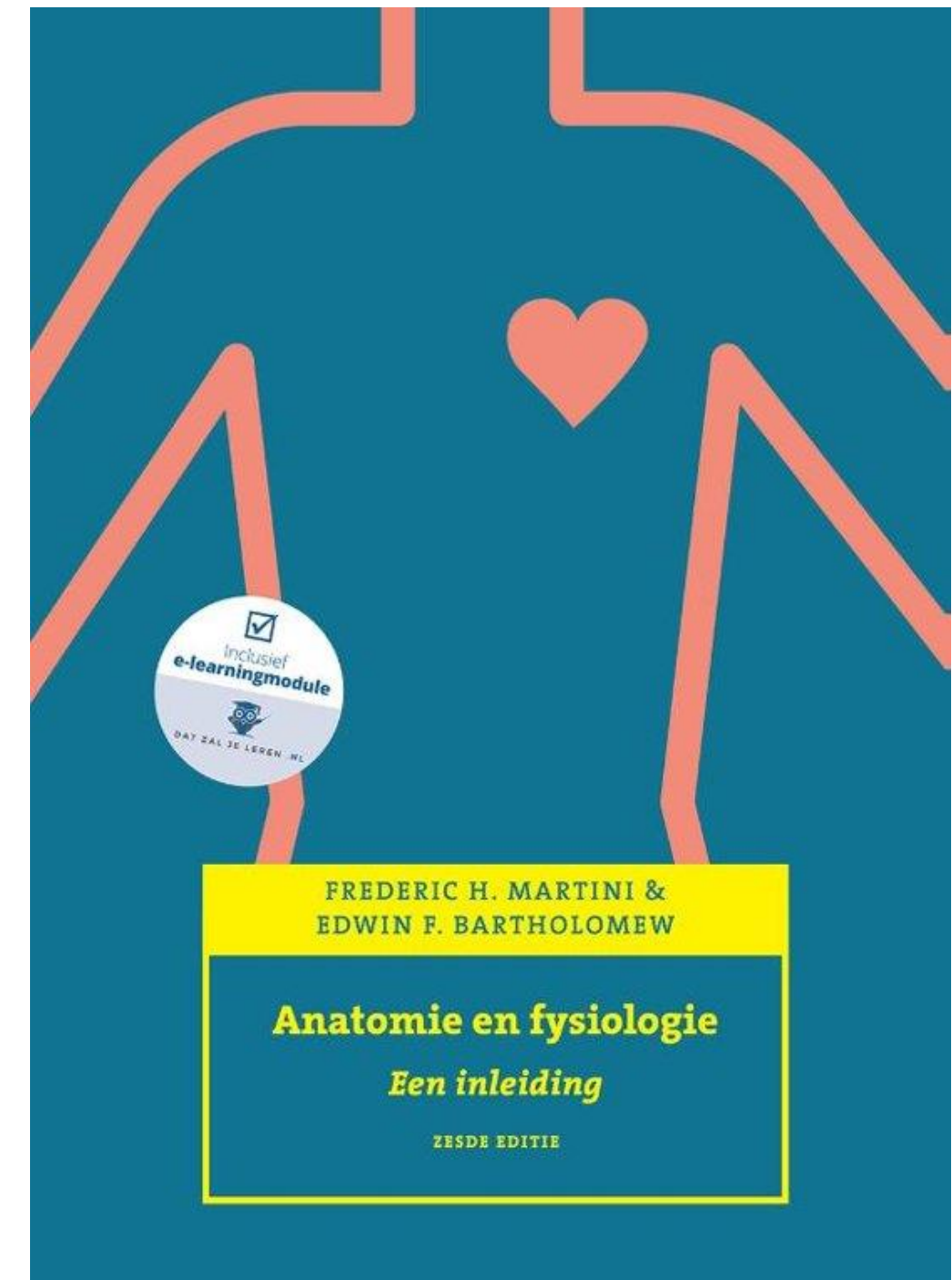
- De student heeft inzicht in de meest voorkomende pathologieën gerelateerd aan het endocrien systeem (I)
- De student heeft inzicht in de meest voorkomende pathologieën gerelateerd aan het gastro-intestinaal stelsel (I)
- De student heeft inzicht in de meest voorkomende pathologieën gerelateerd aan de geslachtsorganen (I)
- De student heeft inzicht in de meest voorkomende pathologieën gerelateerd aan de nieren en urinewegen (I)

Materiaal ter ondersteuning

- Boek “Anatomie en fysiologie – Een inleiding – zesde editie”
- Slides van de hoorcolleges
- E-learningmodule via datzaljeleren.nl

DAT ZAL JE LEREN .NL

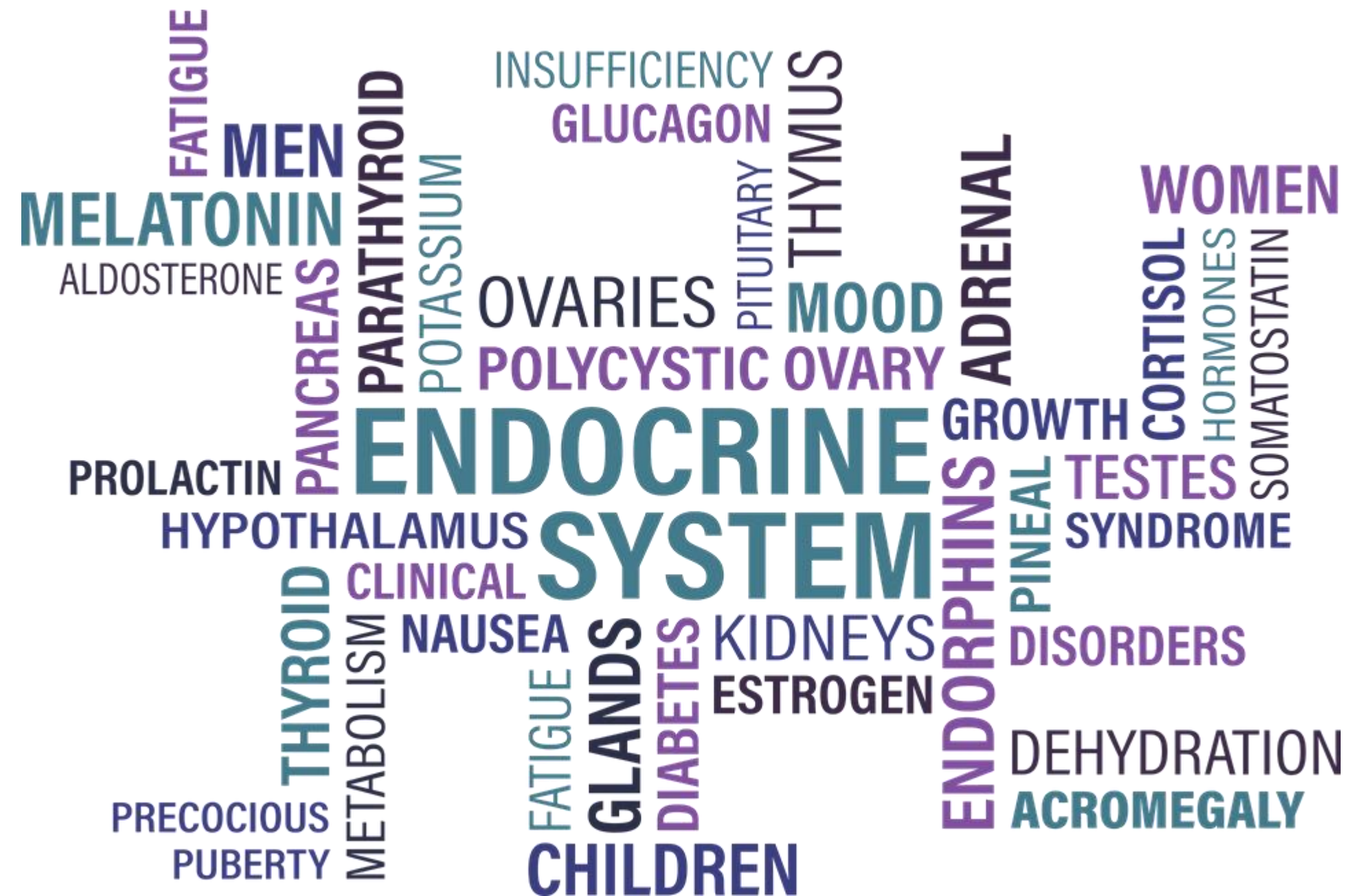

Inhoud

Endocrien stelsel

- Hypofyse
- Schildklier
- Bijschildklieren
- Bijniere
- Epifyse
- Pancreas
- Andere organen

BOEK: Hoofdstuk 10

Inhoud

Gastro-intestinaal stelsel

- Mondholte
- Farynx & oesofagus
- Maag
- Dunne darm
- Pancreas
- Lever & galblaas
- Dikke darm

BOEK: hoofdstuk 16

Inhoud

Urinair stelsel

- Nieren
- Urinevorming
- Uitscheiding
- Bloeddruk & osmose
- Zuur-base-evenwicht

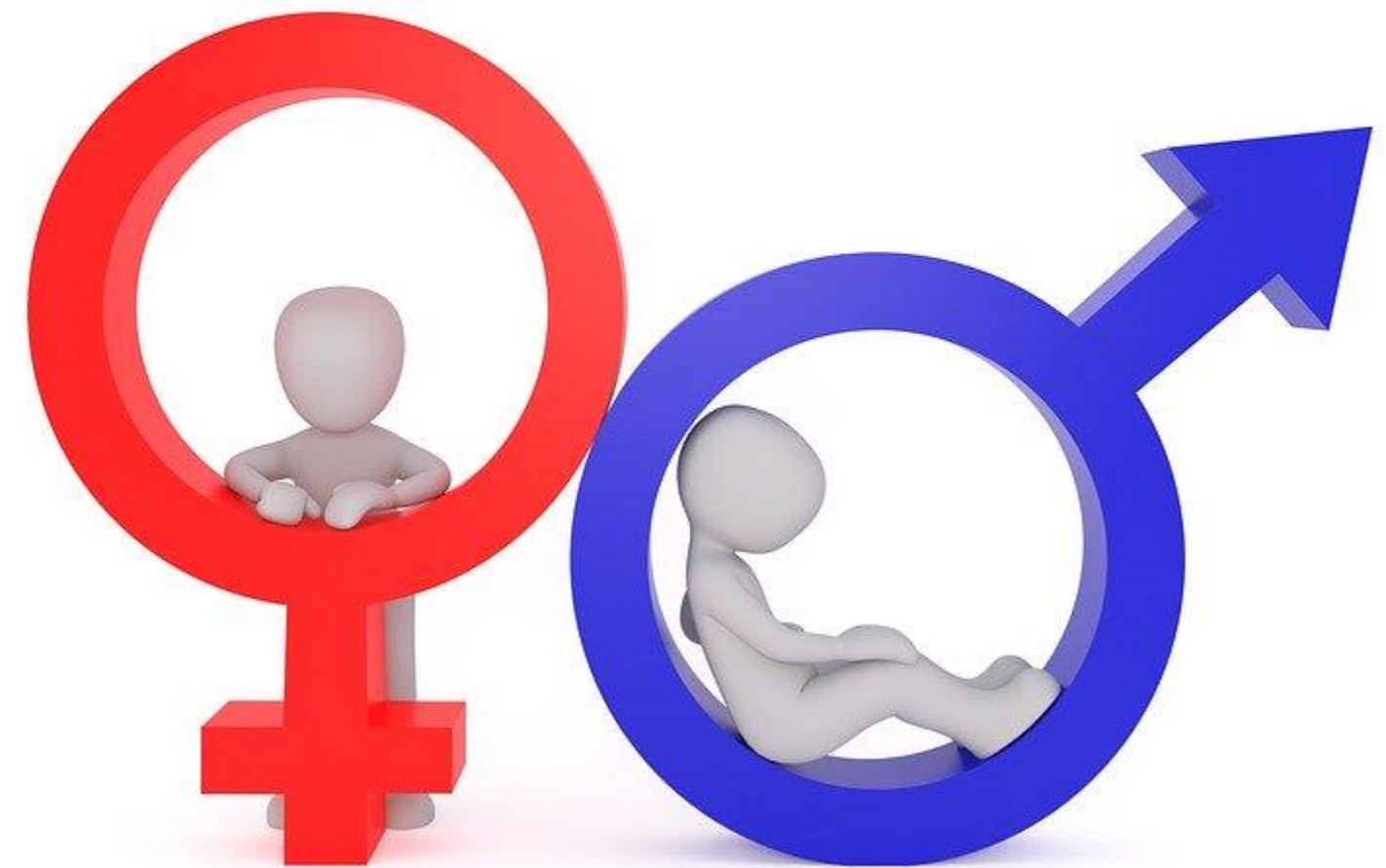
BOEK: hoofdstuk 18

Inhoud

Voortplantingsstelsel

- Spermatogenese
- Oögenese
- Seksueel functioneren

BOEK: hoofdstuk 19

Endocrien stelsel

Leerdoelen

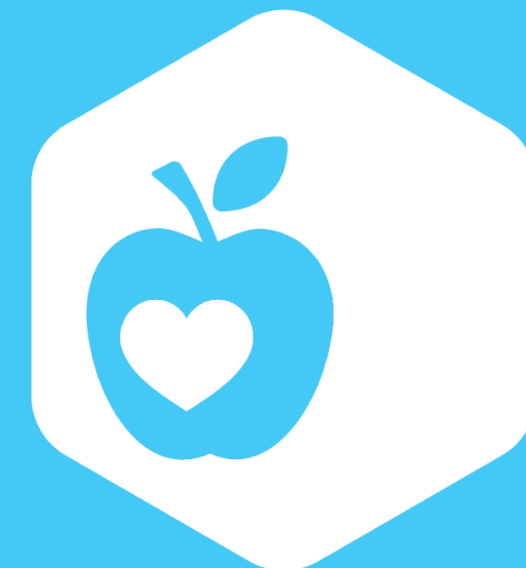

- **De functie bij de homeostase van communicatie tussen cellen verklaren en de aanvullende functies van het endocriene stelsel en het zenuwstelsel beschrijven.**
- **De belangrijkste groepen hormonen noemen en de algemene mechanismen van de werking van hormonen op doelorganen verklaren.**
- **De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de hypofyse beschrijven.**
- De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de schildklier beschrijven.
- De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de bijschildklieren beschrijven.
- De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de bijnieren beschrijven.
- **De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de epifyse bespreken.**
- De ligging, de bouw, de hormonen en de functies van de pancreas beschrijven.
- De functies van de hormonen die worden geproduceerd door de nieren, het hart, de thymus, de testes, de ovaria en het vetweefsel bespreken.

Overzicht endocrien stelsel

- Groepjes van 4 studenten
- Jullie krijgen:
  - Organen
  - ‘Menselijk lichaam’
  - Termen
- Opdracht:
  - Leg de organen op de juiste plek op het menselijk lichaam
  - Leg de juiste namen van termen bij de juiste organen

Inleiding

Inleiding

Homeostase

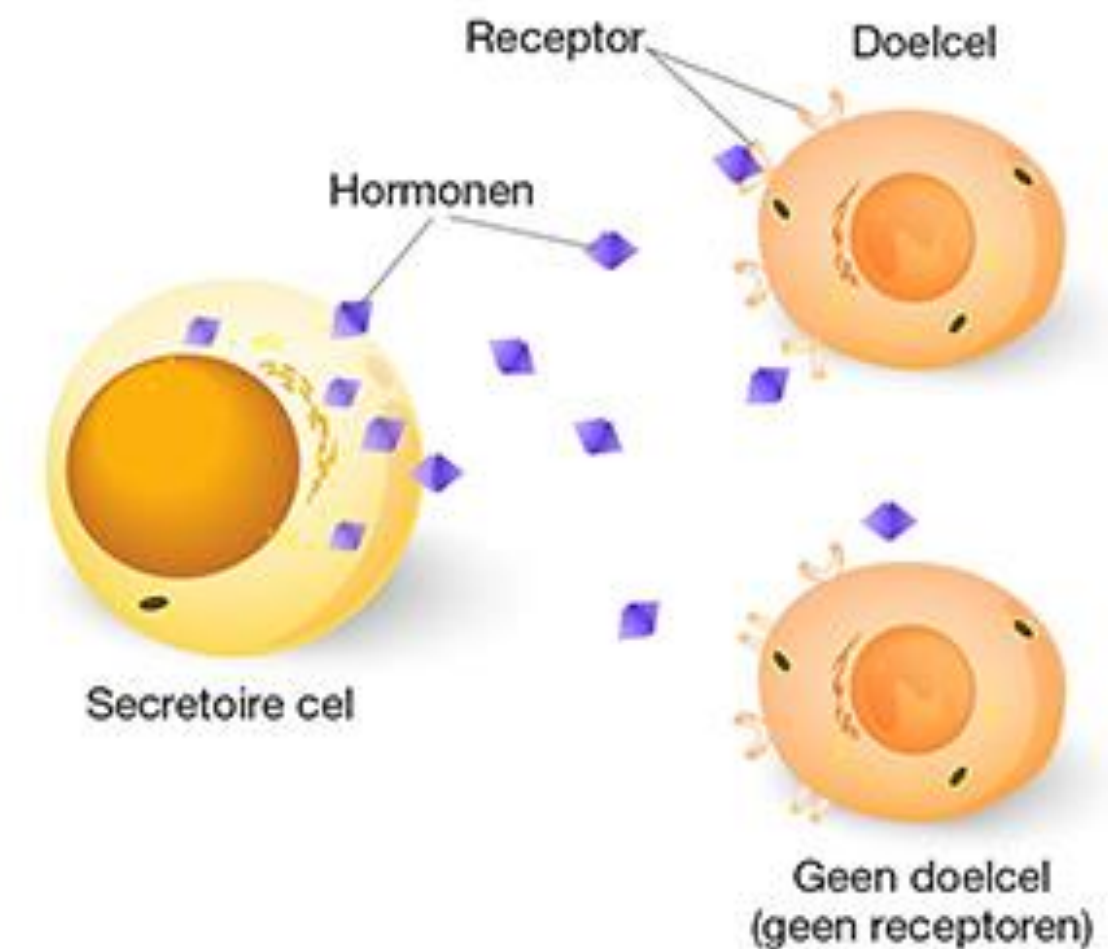
- Nood aan communicatie tussen cellen en weefsels
- Tussen buurcellen d.m.v. chemische signaalstoffen
  - Grotere afstand:
    - Zenuwstelsel
    - Endocrien stelsel

Inleiding

Endocrien stelsel

- Chemische signaalstoffen
  - ↓
- Bloed
  - ↓
- Doelcellen
  - Bevatten receptoren
  - Bevinden zich overal in het lichaam
→ stofwisseling van $\neq$ weefsels tegelijkertijd aangestuurd door 1 hormoon

Inleiding

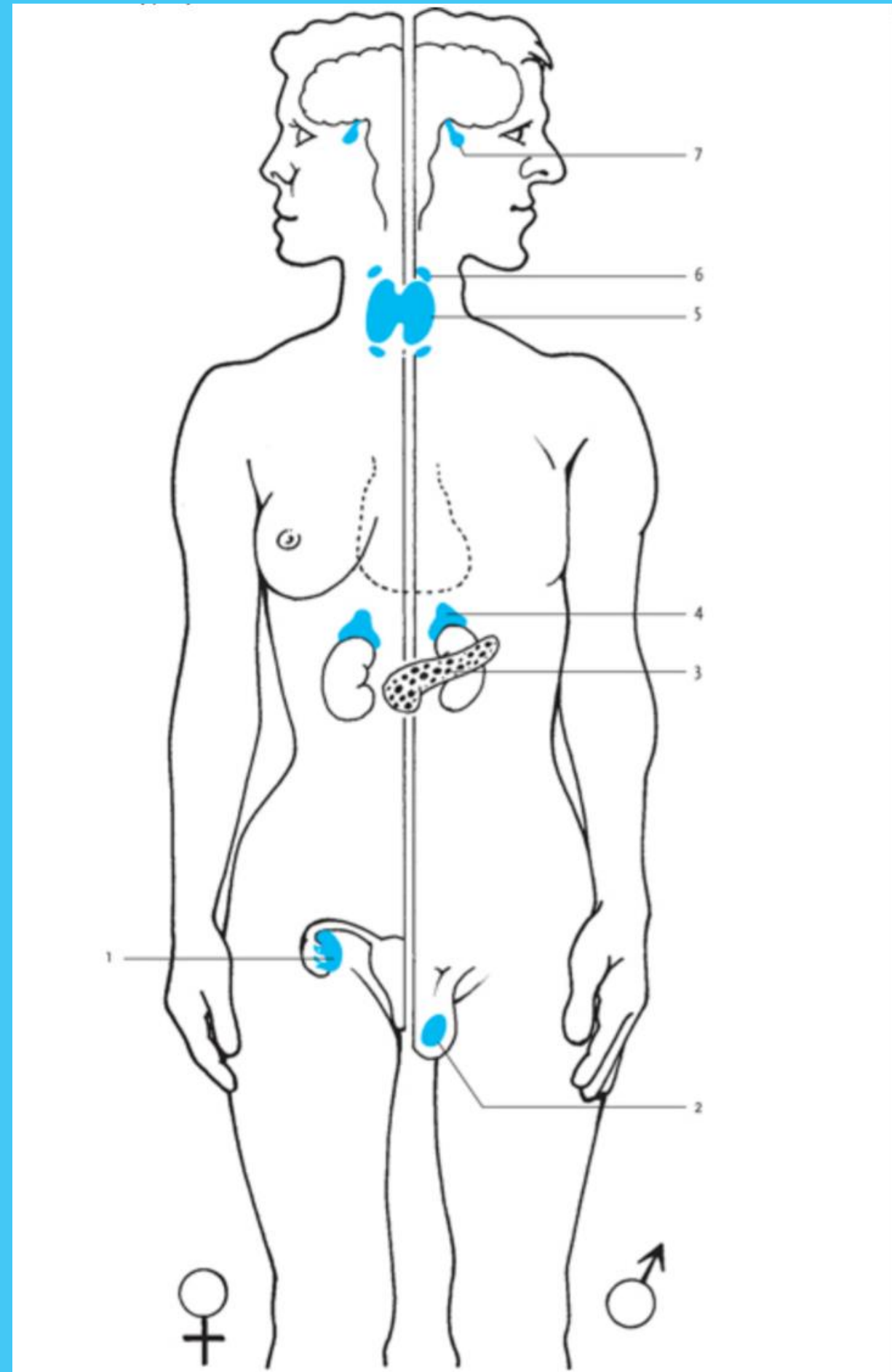

Zenuwstelsel en endocrien stelsel

Overeenkomsten:

- Betrokkenheid van receptoren
- Gemeenschappelijke signaalstoffen
- Regulering via negatieve terugkoppeling
- Regulering van andere cellen / weefsels / organen

Endocriene stelsel

Inleiding

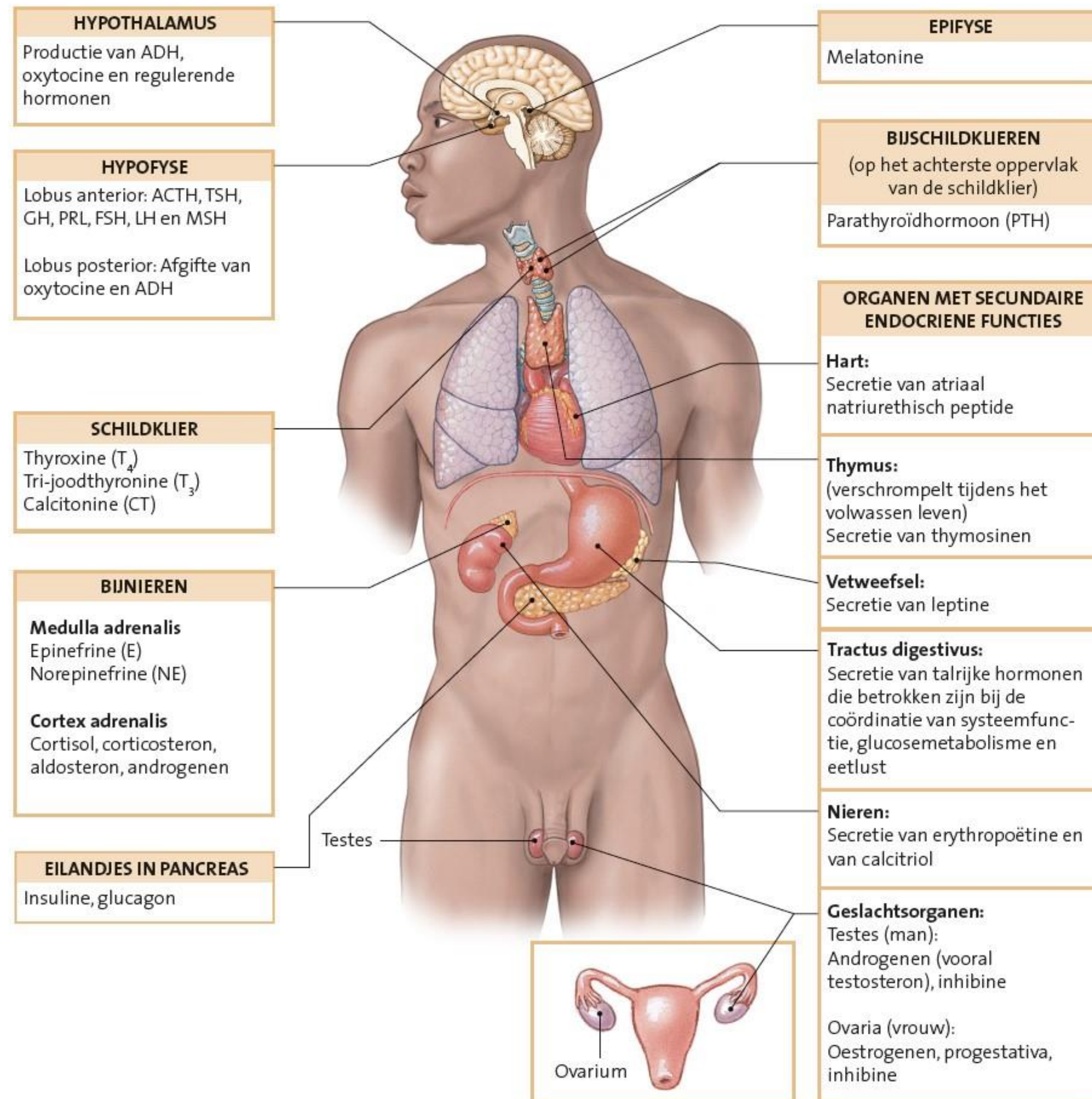

Hormonen

- Chemische signaal- of boodschapperstoffen
  - Worden uitgescheiden door endocriene klierzellen
  - Afgegeven aan de bloedbaan ($\leftrightarrow$ exocriene klierzellen)
  - Vervoerd naar doelcellen in andere weefsels
- Oefenen werking uit op afstand van de plaats van productie! ($\leftrightarrow$ cytokinen)

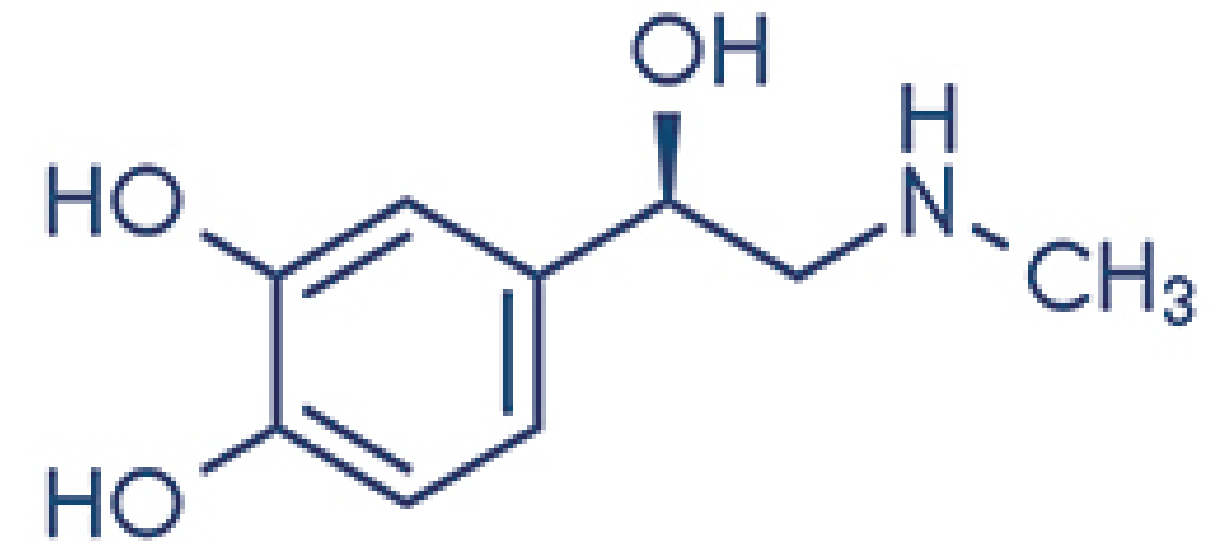
Inleiding

10.2 - inleiding: kennen

Structuur hormonen

- Aminozuurderivaten
  - Kleine moleculen
  - Lijken op aminozuren
- Peptidehormonen
  - Grootste groep
  - Bestaan uit ketens van aminozuren
- Vetderivaten
  - Steroidhormonen: vetten
  - Eicosanoïden: o.b.v. vetzuren

adrenaline

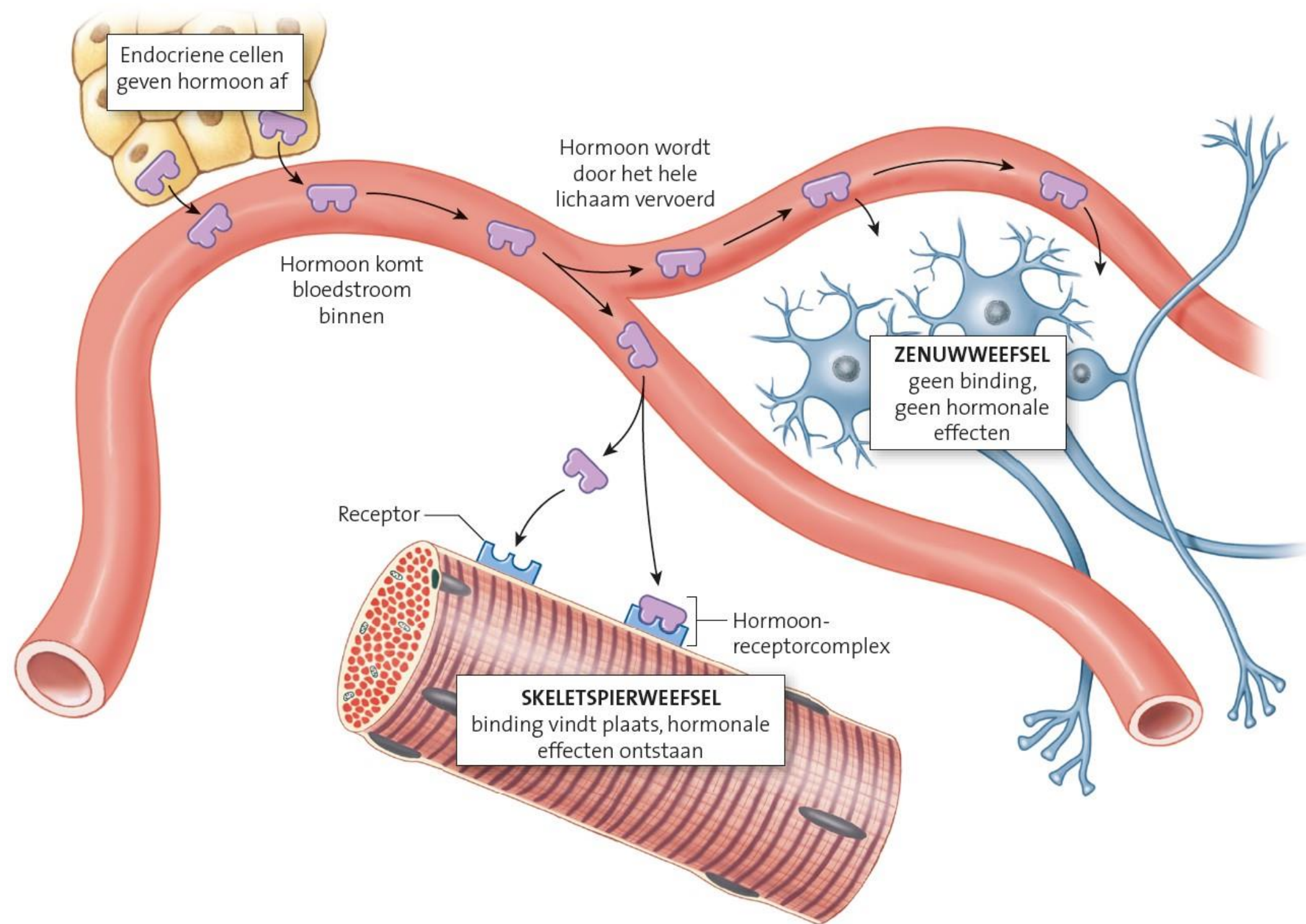
Werkingmechanismen hormonen

Essentieel voor het functioneren van het lichaam

- Groei
- Geslachtskenmerken
- Energievoorziening in de cel
- Zoutbalans in het bloed
- Aanmaak van bloed
- Waterhuishouding
- Seksuele functies
- Functies van het zenuwstelsel
- Gevoelens en karakter van een persoon

Werkingmechanismen hormonen

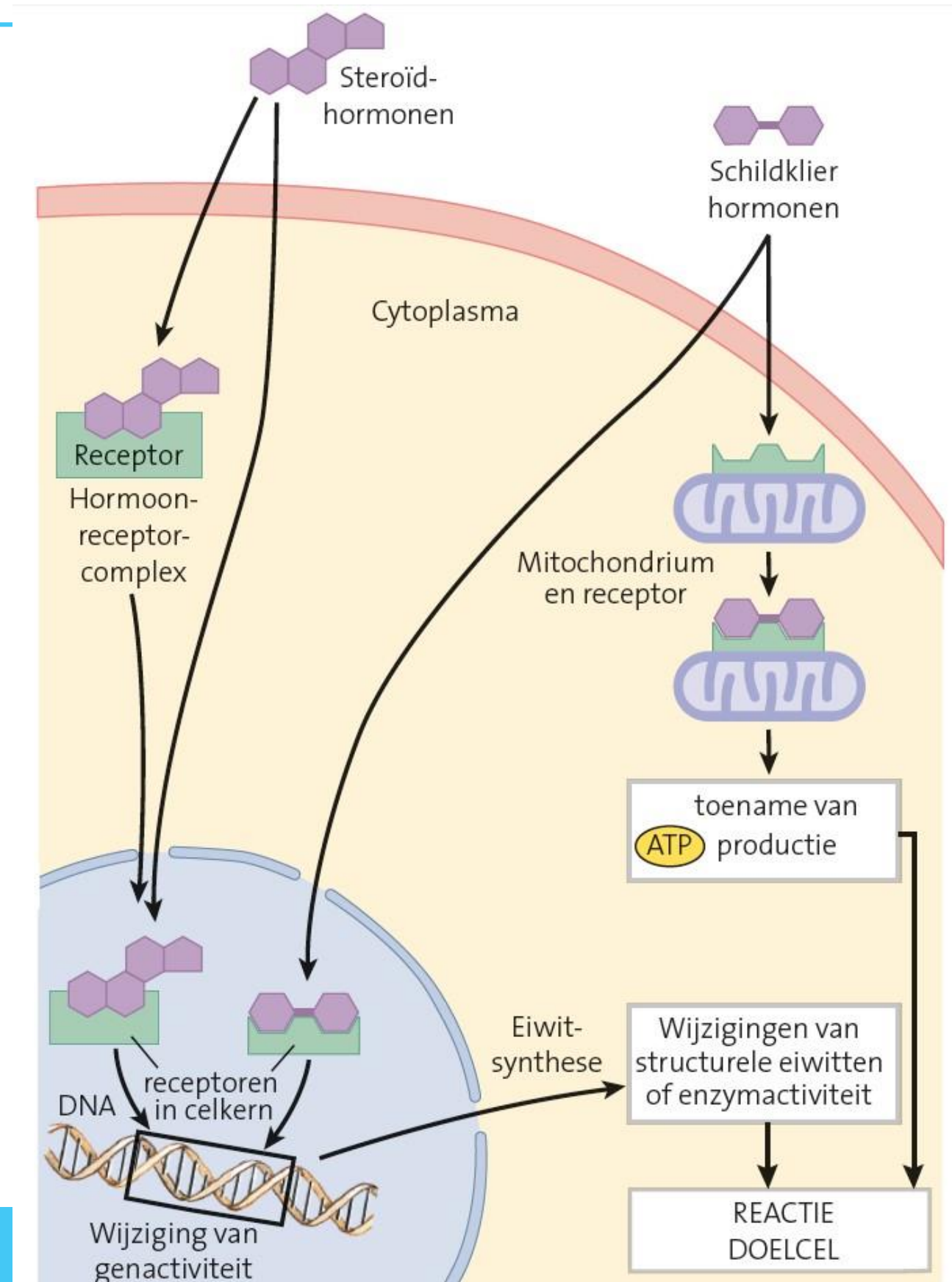
Wijzigen het functioneren van doelcellen.

- Aanwezigheid receptoren
- Verandering van de activiteiten van de cel

Werkingmechanismen hormonen

Steroïde hormonen (= vetoplosbaar)

- Gaan doorheen het membraan van de cel
- Zoeken de receptor in het cytoplasma van de cel
- Binding → hormoon-receptorcomplex → actie van de cel
- In celkern worden genen geactiveerd of geïnactiveerd
- Reactie doelcel

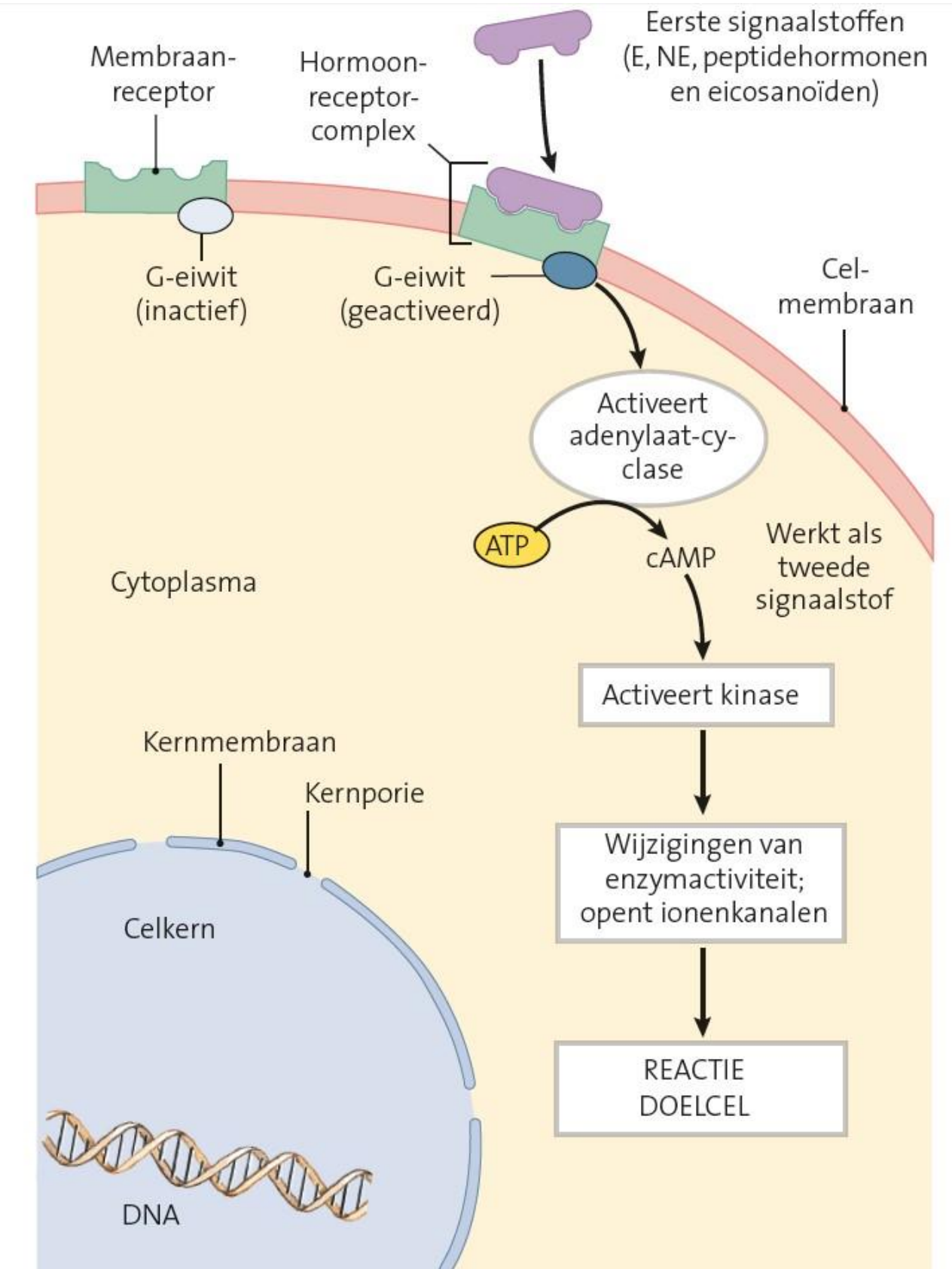

(b)

Werkingmechanismen hormonen

Niet-steroïde hormonen (= wateroplosbaar)

- Bindt op de receptor op het celmembraan
- Via andere processen wordt de boodschap naar de cel doorgegeven
- Reactie van de doelcel

(a)

Afgifte en transport hormonen

Afgifte

- Veel capillairen

Transport

- Vrije hormonen

→ inactivatie:

- Binding aan receptoren
- Afgebroken in lever of nieren
- Afgebroken in bloedplasma of interstitiële vloeistof
- Gebonden aan transporteiwitten
  - Vervangen vrije hormonen

Regulering van de hormonale activiteit

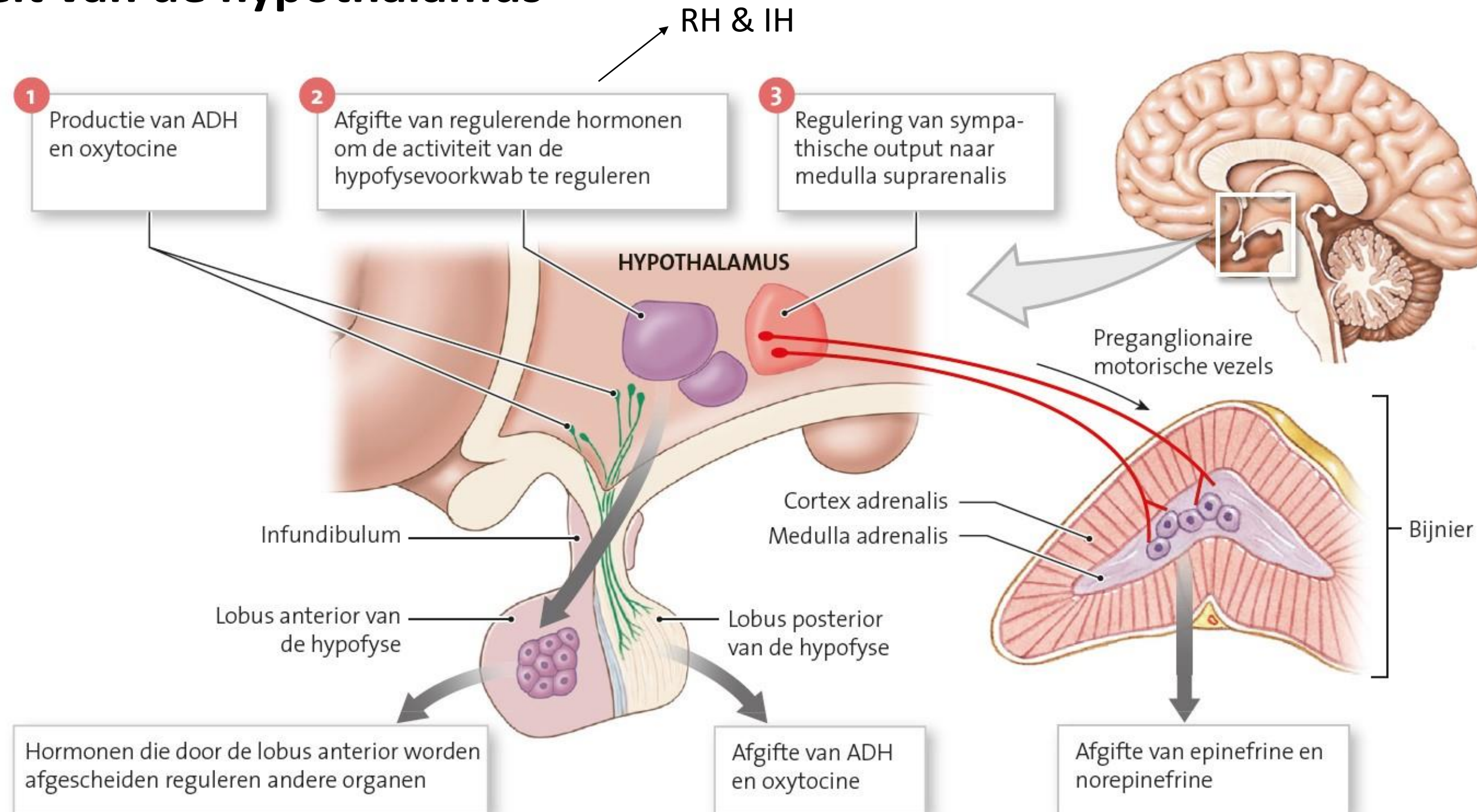

Voornamelijk via negatieve terugkoppeling

- Prikkel $\rightarrow$ productie hormoon $\rightarrow$ prikkel $\searrow$
  - Humorale prikkels = samenstelling extracellulaire vloeistof
  - Hormonale prikkels = concentraties hormonen in bloed
  - Neurale prikkels = neurotransmitter bij verbinding zenuw en klier
- $\rightarrow$ Activiteit van de hypothalamus

Regulering van de hormonale activiteit

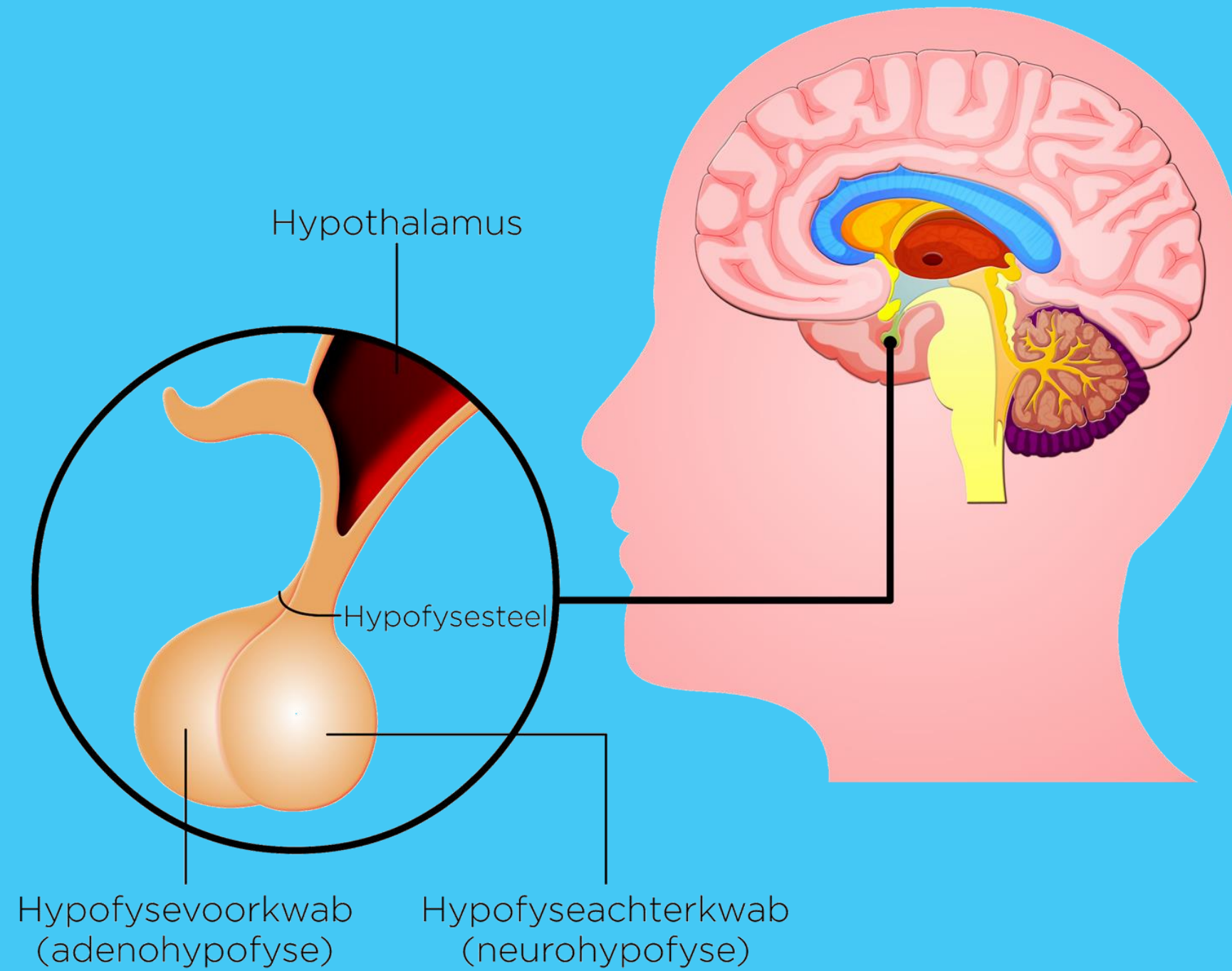
Activiteit van de hypothalamus

TEKENING

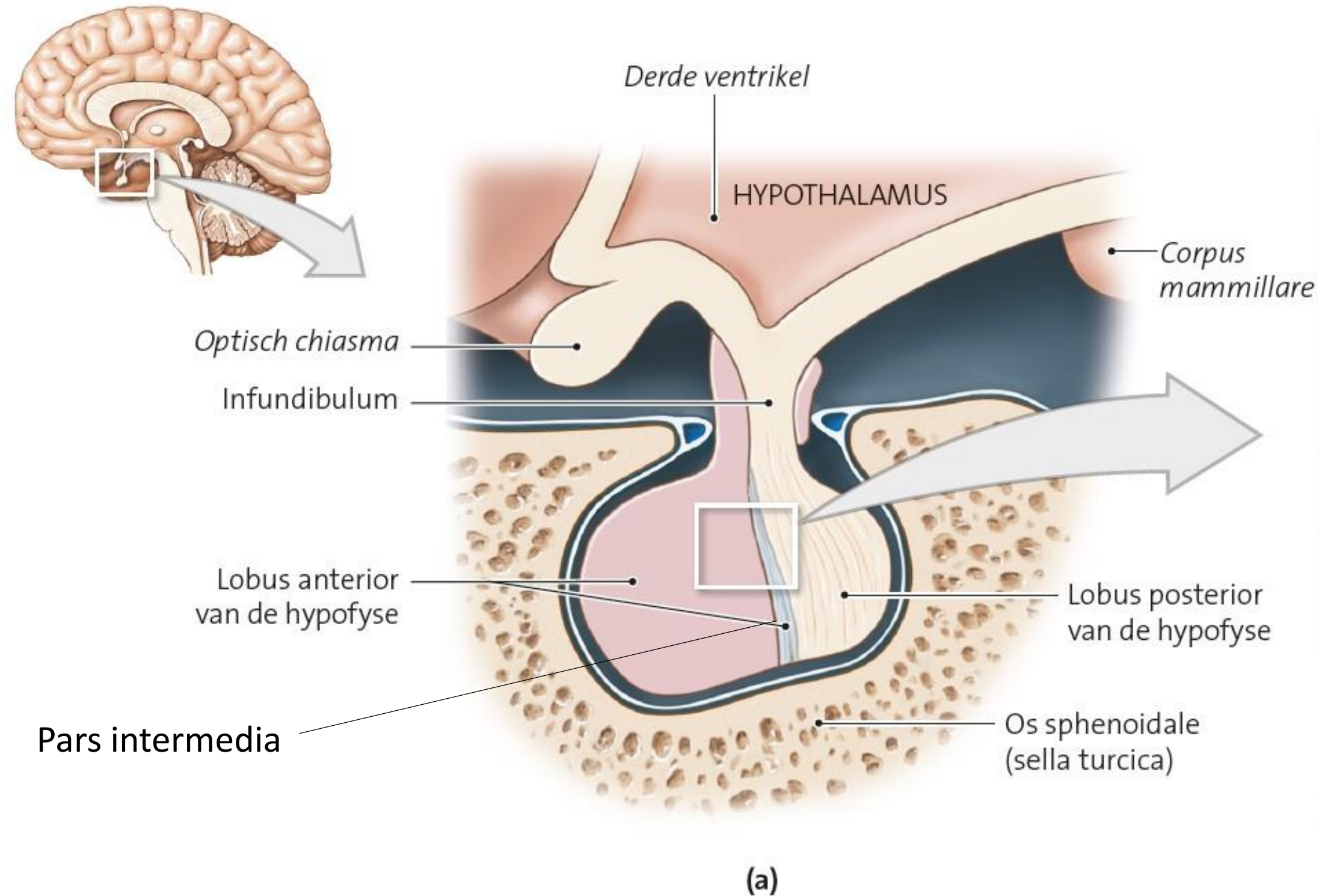

Hypofyse

Inleiding

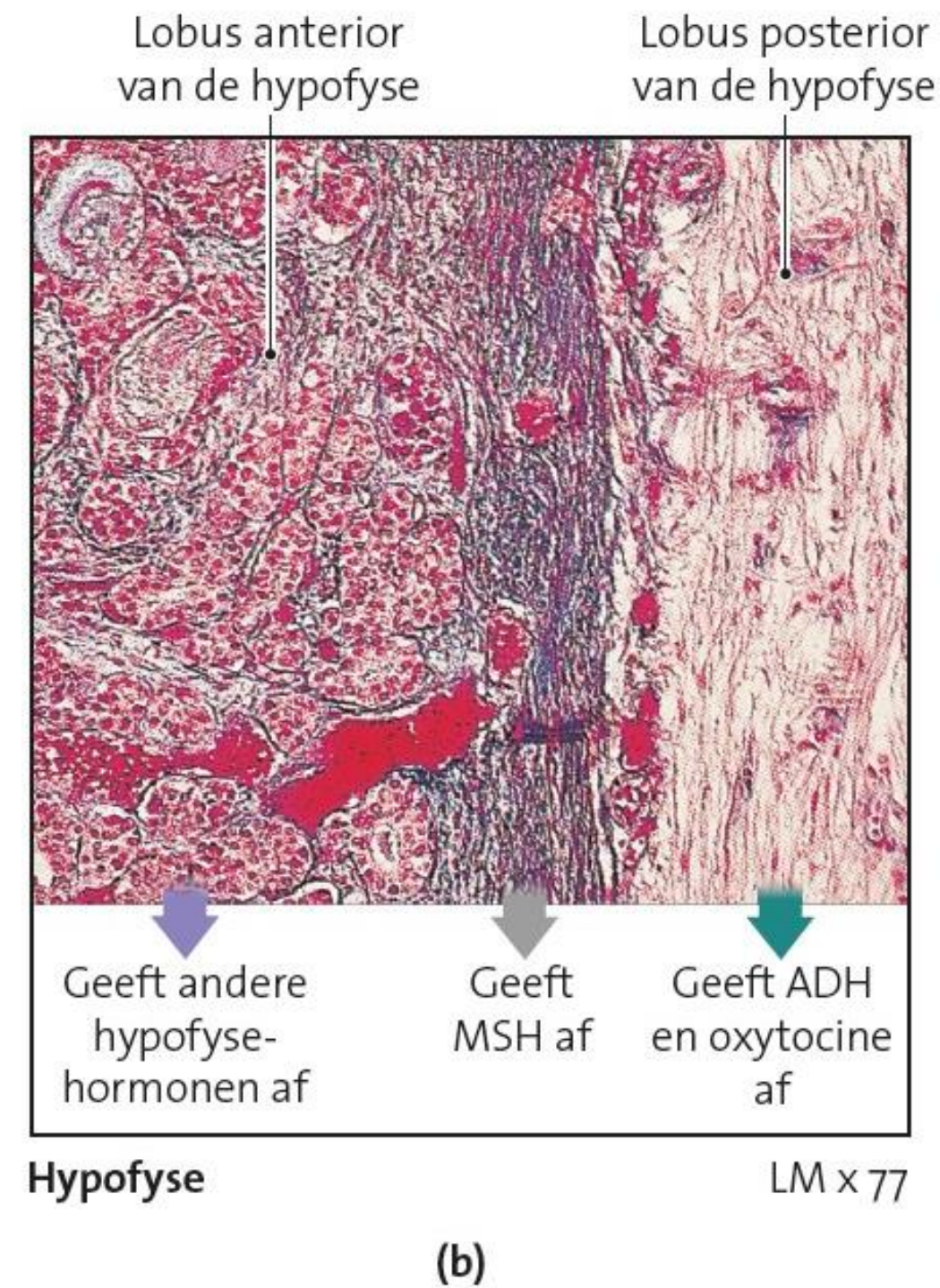
Bouw

Figuur: enkel niet-cursieve delen kennen

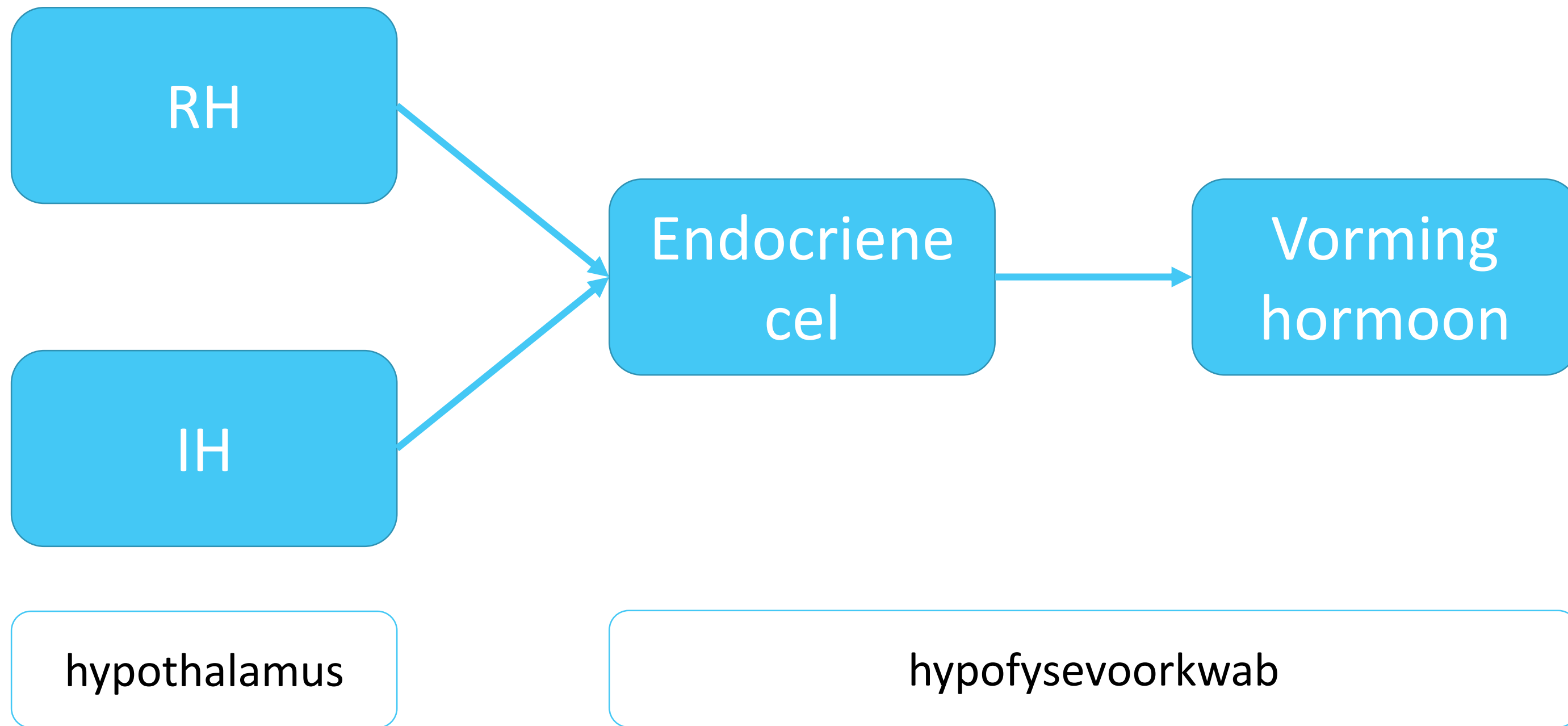
Inleiding

Werking

Hypofysevoorkwab

= adenohypofyse

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

- Stimuleren andere endocriene klieren om hormonen uit te scheiden in de bloedbaan (eerste 5)
- Rechtstreeks inwerken op doelorganen (laatste 2)

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

1. Thyroidstimulerend hormoon (TSH)

- Aansturing: *thyrotropine releasing hormone (TRH)*
- Doelorgaan: schildklier
- Functie: activeren afgifte van schildklierhormonen

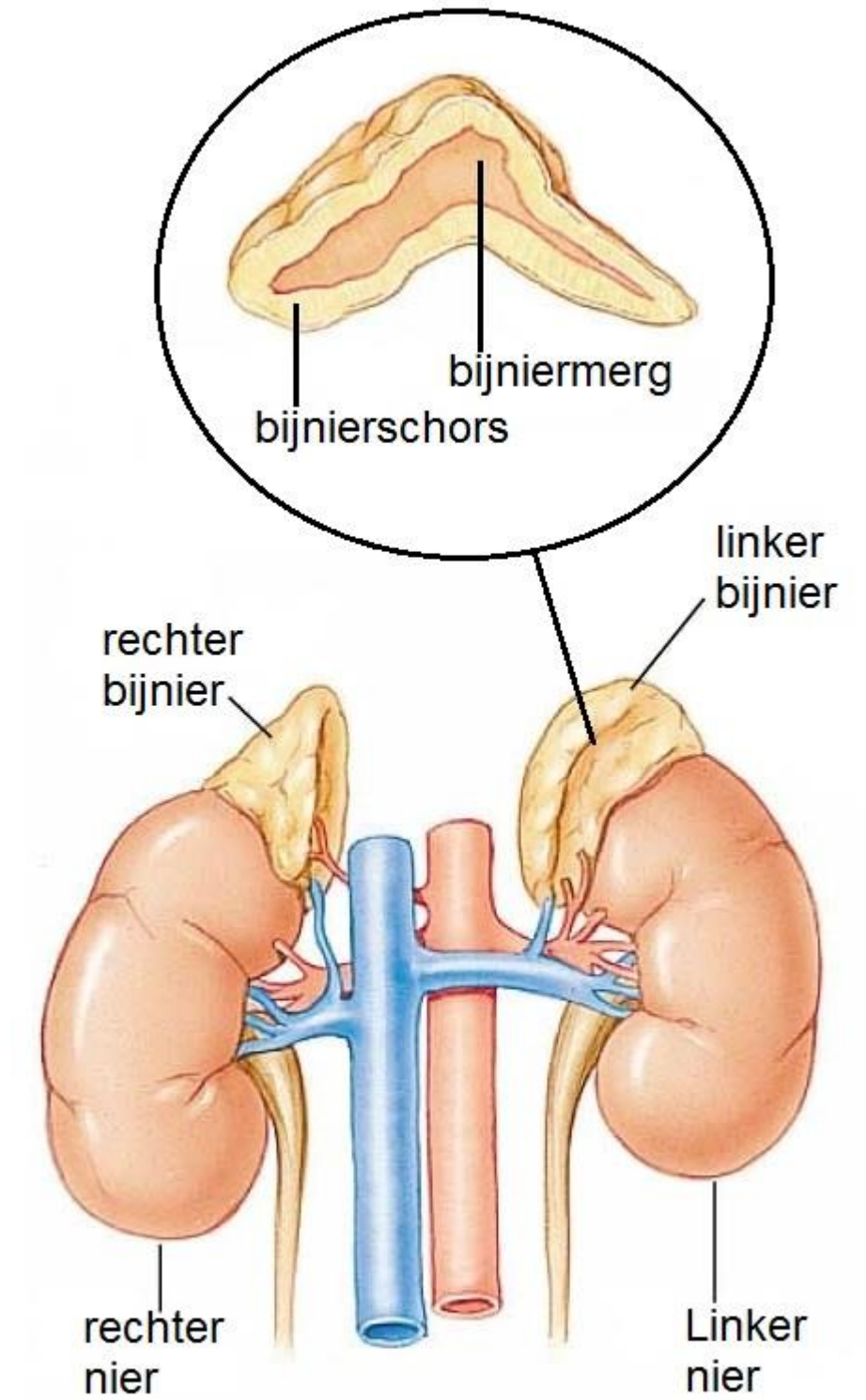
TEKENING

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

2. Adrenocorticotroop hormoon (ACTH)

- Aansturing: *corticotropine releasing hormone (CRH)*
- Doelorgaan: bijnieren (schors)
- Functie: activeren afgifte van glucocorticoïden

TEKENING

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

3. & 4. Gonadotropinen

- Aansturing: *gonadotropin releasing hormone (GnRH)*
- Doelorgaan: gonaden (= mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen)
- **Follikestimulerend hormoon (FSH)**
  - Functie:
    - Vrouw: bevordert ontwikkeling van follikels en eicellen + stimuleert afgifte van oestrogenen (gevormd in ovaria)
    - Man: stimuleert de vorming van spermacellen (in testis)
- **Luteïniserend hormoon (LH)**
  - Functie:
    - Vrouw: stimuleert rijping voortplantingscellen en ovulatie + bevordert afgifte van oestrogenen en progestativa (bv. progesteron)
    - Man: stimuleert vorming van androgenen (bv. testosteron)

TEKENING

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

5. Prolactine (PRL)

- Aansturing: *prolactine releasing factor (PRF) & prolactin inhibiting hormone (PIH)*
- Functie:
  - Vrouw: stimuleert ontwikkeling van melkklieren + stimuleert de vorming van melk (tijdens ZS en tijdens zogen)
  - Man: onduidelijk, mogelijks rol bij vorming androgenen

TEKENING

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

6. Groeihormoon (GH) (= humaan groeihormoon (HGH) = somatropine)

- Aansturing: *growth hormone releasing hormone (GH-RH) & growth hormone inhibiting hormone (GH-IH)*
- Voornamelijk werkzaam vanaf geboorte tot aan puberteit
→ Nadien lage concentratie om spier- en botweefsel in stand te houden
- Functie:
  - Stimuleert celdeling en –groei, vnl in skeletspieren en kraakbeencellen
  - Invloed op de stofwisseling in vetweefsel en lever, vnl mobiliseren van energiereserves

TEKENING

Hypofysevoorkwab

Vorming van 7 hormonen

7. Melanocystimulerend hormoon (MSH)

- Functie: stimuleert melanocyten in de huid → meer productie van melanine
- Cellen die MSH vormen: meestal niet functioneel
- → wel:
  - Ontwikkeling foetus
  - Jonge kinderen
  - Zwangere vrouwen
  - Aandoeningen

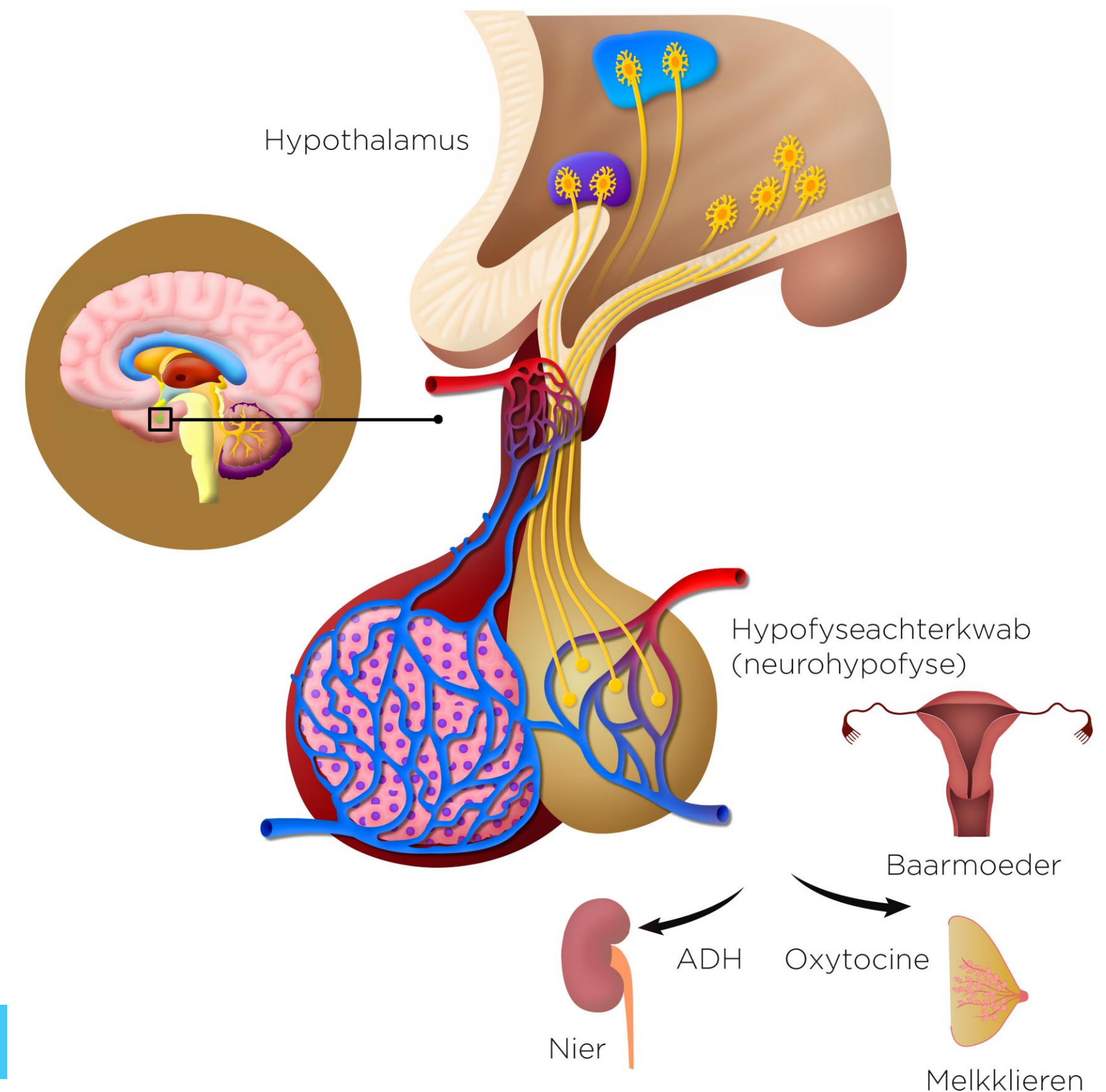

TEKENING

Hypofyseachterkwab

= neurohypofyse

- Bestaat uit zenuwweefsel
- Waarin hormonen geproduceerd door de hypothalamus zijn opgeslagen
  - Antidiuretisch hormoon (ADH)
  - Oxytocine (OXT)

Hypofyseachterkwab

Antidiuretisch hormoon (ADH)

- Actie indien lichaam weinig water bevat:
  - Verhoging osmotische druk
  - Daling bloeddruk
- Functie:
  - Minder water uitscheiden met urine → verlaging osmotische druk
  - Vasoconstrictie → verhoging bloeddruk
- Afgifte geremd door alcohol

TEKENING

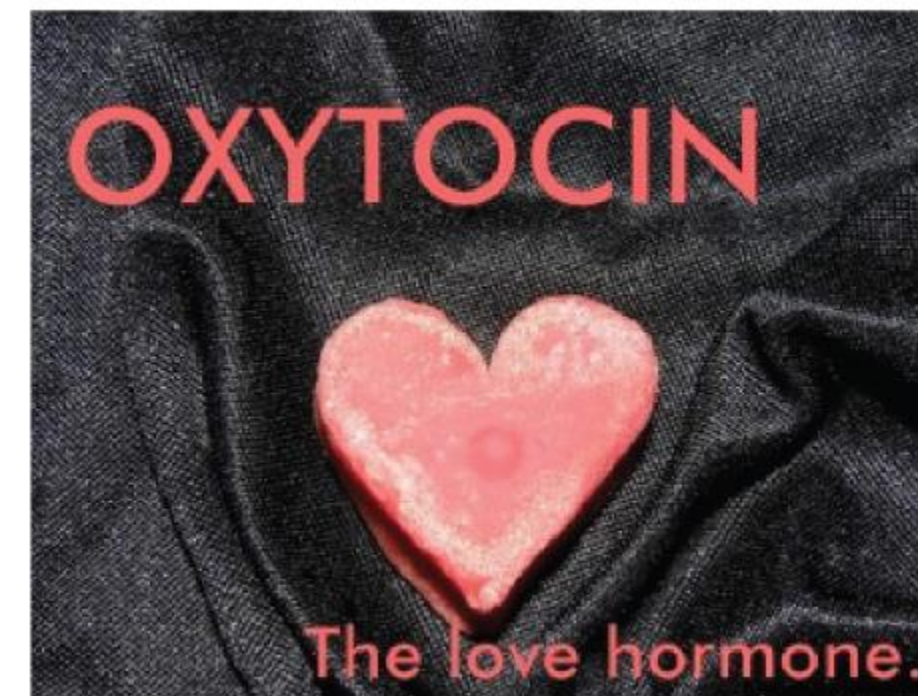
Hypofyseachterkwab

Oxytocine (OXT)

- Vrouw:
  - Contractie spierweefsel in baarmoederwand → bevalling
  - Contractie rond kliercellen die melk produceren en rond afvoerbuizen = toeschietreflex
- Bij seksuele opwinding (max. bij orgasme)
  - Man: contractie spieren in wanden zaadleider en prostaatklier → emissie
  - Vrouw: contractie spieren in uterus en vagina → zaadvocht in richting eileiders

TEKENING

Samenvatting

EN

Tabel 10-1: kennen

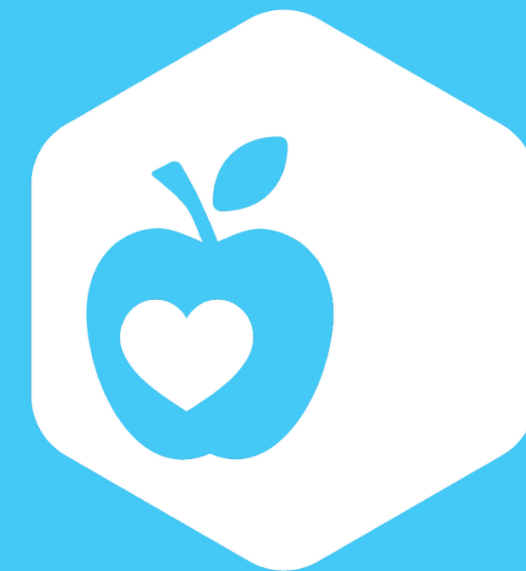
GEDEELTE	HORMOON	DOEL	HORMONALE EFFECTEN
Hypofysevoorkwab	Thyroidstimulerend hormoon (TSH)	Schildklier	Afgifte van schildklierhormonen
	Adrenocorticotroop hormoon (ACTH)	Bijnierschors	Afgifte glucocorticoïden (cortisol, corticosteron)
	Gonadotropinen:		
	1. Follikelstimulerend hormoon (FSH)	Follikelcellen in ovaria	Oestrogeenafgifte, ontwikkeling follikels
		Steuncellen van testes	Rijping spermacellen
	2. Luteïniserend hormoon (LH)	Follikelcellen van ovaria	Ovulatie, vorming gele lichaam en afgifte progesteron
		Interstitiële cellen van testes	Afgifte testosteron
	Prolactine (PRL)	Melkklieren	Melkproductie
	Groeihormoon (GH)	Alle cellen	Groei, eiwitsynthese, mobilisatie vetten en katabolisme
	Melanocytstimulerend hormoon (MSH)	Melanocyten van de huid	Toename synthese melanine in de opperhuid
Hypofyseachterkwab	Antidiuretisch hormoon (ADH)	Nieren	Terugresorptie van water, verhoging bloedvolume en bloeddruk
	Oxytocine (OXT)	Uterus, melkklieren (vrouw)	Contracties bij baring, uitdrijving melk
		Zaadleider en prostaatklier (man)	Contracties van zaadleider en prostaatklier

Samenvatting

Tekening

howest
hogeschool

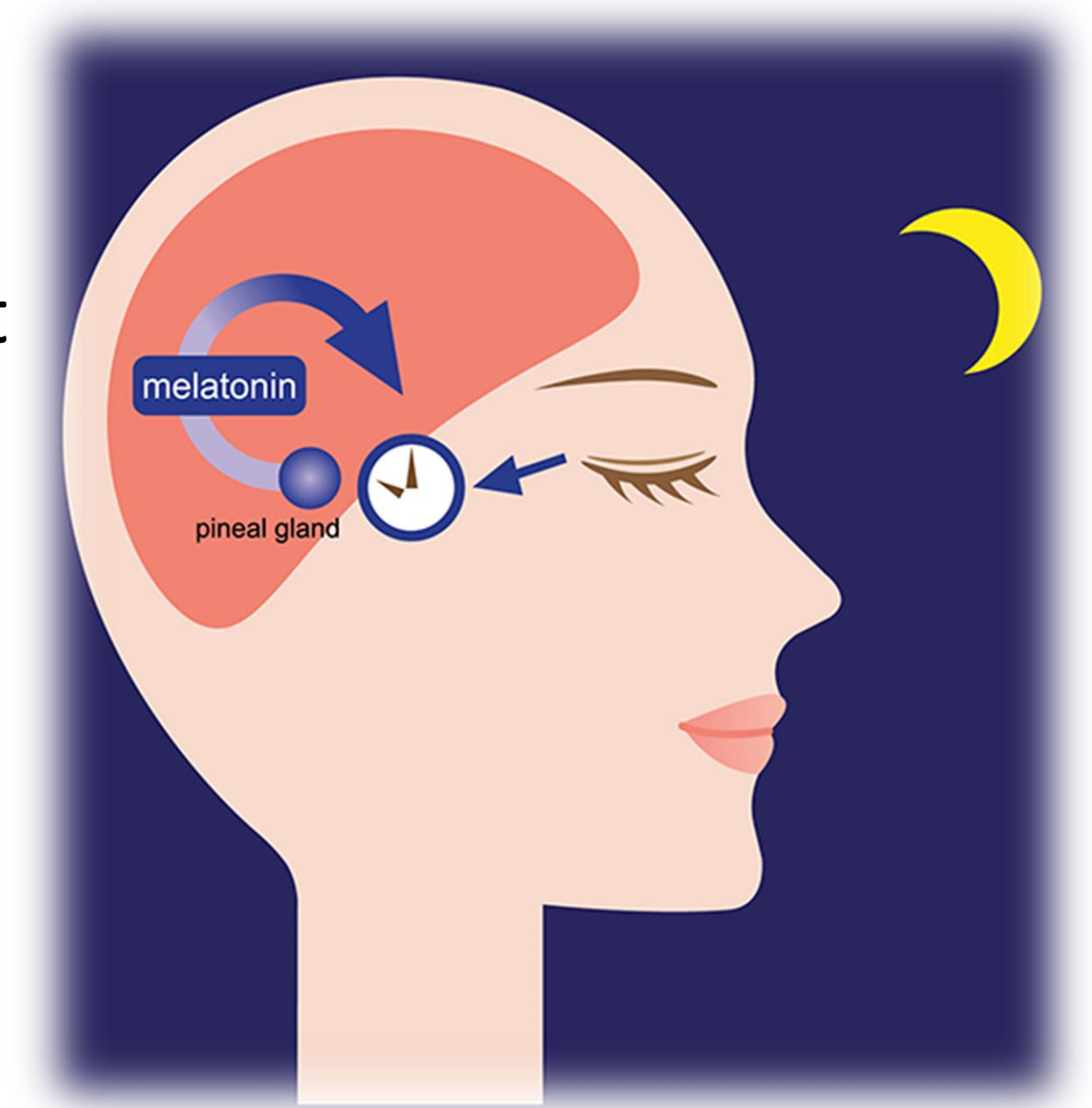

Epifyse

Epifyse

= pijnappelklier

- Bevat kliercellen die melatonine aanmaken
- Snelheid geregeld door visuele banen
  - Snelheid is overdag het laagst en 's nachts het hoogst

Epifyse

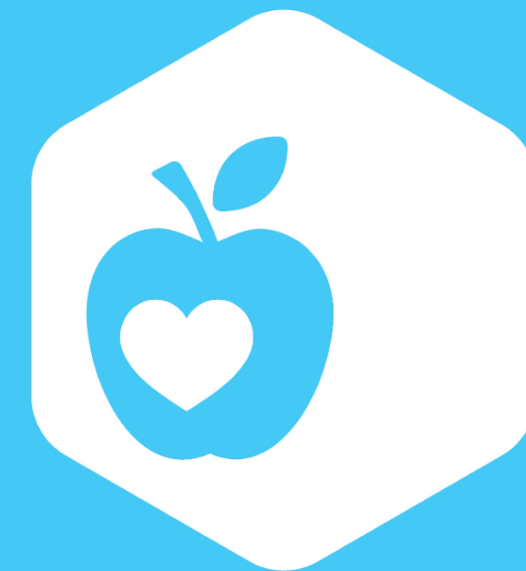
Funcities

- Remming voortplanting
  - Vertraagt rijping spermacellen, eicellen en voortplantingsorganen
  - Rol bij de geslachtsrijpheid
- Werking als antioxidant
  - Bescherming van neuronen in het CZS
- Instellen van dag- en nachtritme
  - → seizoensgebonden depressie

howest
hogeschool

@work

Inzichtvragen

- Los de inzichtvragen op papier op
  - In groepen van 2 à 3
  - Probeer eerst zonder boek / powerpoint de vragen op te lossen
  - Wissel antwoorden uit met groepje achter / voor jullie
  - Laatste redmiddel: raadpleeg boek / powerpoint

E-learningmodule

THUIS

- Log in op de e-module
- Ga naar 'anatomie & fysiologie'
- Ga naar "e-Xpert hbo: 10. Anatomie en fysiologie) – Het endocriene stelsel
- Los de vragen op van volgende onderdelen:
  - Homeostase
  - Het endocriene stelsel
  - De hypofys
  - De epifyse

→ Vermoedelijk zullen jullie niet alle opgaven correct kunnen oplossen na de leerstof uit te les. Dat is geen probleem. Jullie hoeven ook niet alle leerstof uit het boek te kennen.